

1.10.2025

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostolle

Asia: HE 99/2025 vp - Pakolaisneuvonnan tilannekuva vuoden 2026 talousarvioesitykseen liittyen

Pakolaisneuvonta ry:n lausunto

Pakolaisneuvonta kiittää lausuntopyynnöstä koskien vuoden 2026 talousarvioesitystä.

Pakolaisneuvonnalla ei ole mahdollisuutta lausua laajemmin sen toimialaan eli ennen kaikkea oikeusministeriön hallinnonalalta julkiseen oikeusapuun sekä sisäministeriön hallinnonalalta erityisesti maahanmuuttovirastoon liittyen. Lausunnossa keskitytään ennen kaikkea järjestön omaan ajankohtaiseen tilannekuvaan, mikä liittyy osaltaan erityisesti oikeusministeriön hallinnonalan avustuksiin.

Taustasta ja toiminnasta

Pakolaisneuvonta ry on toiminut vuodesta 1988 pakolaisten ja ulkomaalaisten aseman parantamiseksi Suomessa. Toiminta käynnistyi alun perin yhteisvastuukeräyksen tuella, ja järjestöä oli perustamassa laaja joukko kansalaisyhteiskunnan toimijoita kirkosta ja yliopilasliikkeestä ihmisoikeusjärjestöihin.

Toiminnan alusta lähtien järjestö on erikoistunut ulkomaalaisille, erityisesti turvapaikanhakijoille, pakolaisille ja haavoittuvassa oleville annettavaan oikeudelliseen neuvontaan ja oikeusavun tarjoamiseen. Perinteisesti valtaosa toiminnasta on ollut turvapaikanhakijoiden ja muiden ulkomaalaisten avustamista hakemusvaiheessa sekä tuomioistuimissa ja sitä kautta hyvin konkreettista työtä näiden ihmisten perustavanlaatuisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi.

Oikeusavusta

Pakolaisneuvonnan rahoitus on perustunut pitkälti turvapaikanhakijoiden ja muiden ulkomaalaisten oleskeluun liittyvissä asioissa avustamisesta saatuihin korvauksiin, vuodesta 2012 lähtien pääosin julkisen oikeusavun kautta maksettuihin oikeusapupalkkioihin. Tällä rahoituksella katettiin käytännössä pitkään myös järjestön tekemä muu asiantuntijatyö, muun muassa panostaminen osaltaan Suomen ja EU-tason turvapaikka- ja ulkomalaisasioita koskevaan lainsäädännön kehittämiseen sekä eri toimijoiden, kuten kuntien ja järjestöjen työntekijöiden tai esimerkiksi muiden juristien kouluttamiseen.

Vuonna 2016 turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ja ennen kaikkea oikeusapuun tehdyt muutokset johtivat kuitenkin järjestön perustoiminnan eli lakipalveluiden tarjoamisen

tappiollisuuteen. Vaikka kansainvälistä suojelua koskeissa asioissa maksettavat julkisen oikeusavun palkkiot palautettiin elokuun 2021 alusta lähtien muiden julkisella oikeusavulla korvattavien asiaryhmien tavoin tuntiperustaisiksi, ja vuoden 2025 alussa tuota tuntipalkkiota ensimmäistä kertaa yhteentoista vuoteen korotettiin 10 eurolla 120 euroon, ei julkiseen oikeusapuun oikeutettujen varattomien asiakkaiden avustaminen ole kannattavaa. Syyskuussa julkaistu oikeusministeriön teettämä selvitys¹ yksityisille oikeudenkäyntiavustajille maksetuista palkkioista osoittaa, että hallinto-oikeusasioissa avustajille maksetut korvaukset ovat pienentyneet, vaikka toimeksiantomäärät ovat jonkin verran kasvaneet. Vaikka selvityksessä ei ole selvitetty tälle syytä, taustalla on Pakolaisneuvonnan kokemuksen mukaan erityisesti ulkomaalaisasioissa vuoden 2026 asiakohtaisten palkkioiden myötä yleistynyt laskujen "kohtuullistaminen" eli leikkaaminen ilman perusteita.

Yksi selvityksenkin suosituksen mukaisesti tulee yksityisille avustajille maksettavan palkkio-
tason kehitystä seurata alkuvuoden korotuksen jälkeen, ja tarvittaessa harkita
palkkio-
tason korottamista oikeusapujärjestelmän toimivuuden ja avustajien saatavuuden varmistamiseksi.

Kuten asianajaja Markku Fredman on osoittanut², yksityisille avustajille maksettu tuntipalkkio on huomattavasti pienempi kuin mitä palveluiden tuntikohtainen kustannus on julkisten oikeusaputoimistojen tuottamina. Tästä huolimatta valtion talousarvioesityksessä tavoitellaan julkisten oikeusaputoimistojen hoitamien asiämäärien kasvattamista ja yksityisten avustajien hoitamien toimeksiantomäärien pienentämistä.

Pakolaisneuvonnan osalta ei siis ole näköpiirissä, että asiakaskunnan eli lähinnä turvapaikanhakijoiden ja kansainvälistä suojelua saaneiden varattomuudesta tai pienituloisuudesta johtuen pääosin julkisen oikeusavun palkkioilla tarjotut lakipalvelut tulevaisuudessa tuottaisivat niin, että niillä pystyttäisiin järjestön yleishyödyllistä toimintaa rahoittamaan.

Avustuksen tarjottu maksuton neuvonta

Järjestön muun toiminnan kuin oikeusapupalveluiden tarjoamisen ja samalla rahoituksen osuus on kasvanut viime vuosina. Osuuden kasvu johtuu ennen kaikkea lakipalveluiden tuottojen tippumisesta, vaikka saadut avustukset ovat viime vuosina kasvaneet ja myös omaa varainhankintaa on käynnistetty. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n kautta saadulla avustuksella järjestö tarjoaa päivittäin maksutonta oikeudellista neuvontaa ulkomaalaisasioissa niin suoraan ulkomaalaisille kuin heitä työssään kohtaaville. Neuvontayhteydenottoja nk. yleisneuvontaan tulee vuosittain noin 2500. Sen lisäksi neuvontaa annetaan kohdennetusti ihmiskaupan uhreille sekä paperittomille. Oi-

¹ https://www.edilex.fi/ministerioiden_julkaisut/35669.pdf

² <https://asianajajaliitto.fi/blogi/oikeusapupalkkiot-pahasti-jaljessa/>

keudelliseen neuvontaan kohdistuvaa avustusta leikattiin noin 43 000 euroa vuodelle 2025, mikä ilman korvaavaa rahoitusta tarkoittaa tarjottavan neuvonnan supistamista vuodesta 2026 eteenpäin.

Ylikansallisiin vieminen vaikuttamisen muotona

Erityisenä vaikuttamisen muotona Pakolaisneuvonta myös vie tarvittaessa esimerkiksi kansainväliseen suojeluun ja perheenyhdistämiseen liittyviä asioita ylikansallisiin instansseihin. Vuonna 2024 YK:n kidutukseen vastaiseen komiteaan vietiin kaksi tapausta, joissa komitea pyysi Suomea keskeyttämään maasta poistamisen täytäntöönpanon, kunnes komitea on ehtinyt käsitellä tapaukset. Elokuussa 2025 komiteaan viety valitus pysäytti jälleen yhden käännytyksen.

Viime vuosina myös muihin YK-komiteoihin on viety erityisesti useita kansainvälistä suojelua saaneiden lapsiperheiden perheenyhdistämiseen liittyviä tapauksia mutta myös kansainvälistä sekä ihmiskaupan uhrien suojelua koskevia tapauksia. Näihin odotetaan vielä ratkaisuja.

Tähän järjestöjen joukossa ainutlaatuihin toimintaan ei ole rahoitusta. Tavanomaisista lakipalveluista ei ole kyse. Mahdollisesti myönnettävä ja vuosien viiveellä jälkikäteen maksettava oikeusapukaan kata kaikkia kustannuksia. Lisäksi kansainvälisen oikeusavun saaminenkin on hyvin epävarmaa eikä esimerkiksi lapsen oikeuksien komiteaan viedyssä Venäjälle käännytettävän turvapaikanhakijaperheen tapauksessa oikeusministeriö teki kielteisen oikeusapupäätöksen, koska katsoi avustajan käyttämisen olleen tapauksessa tarpeetonta.

Vuoden 2026 talousnäkymät ja kipupisteet

Pakolaisneuvonnan perinteisen ydintoiminnan eli oikeusapupalveluiden tulos on edelleen jatkuvasti tappiollinen. Valtaosalla Pakolaisneuvonnan asiakkaista – suurin osa turvapaikanhakijoita tai kansainvälistä suojelua saaneita - ei ole tuloja tai varallisuutta, vaan he ovat oikeutettuja julkiseen oikeusapuun. **Toiminnan tappiollisuuden taustalla on oikeusavun tuntipalkkion jälkeen jääneisyyden lisäksi osin myös se, että toimeksiantojen hoitamisen vievän ajan perusteella tehtyjä laskuja "kohtuullistetaan"** erityisesti tuomioistuimissa - usein hyvin lähelle vuonna 2021 poistettuja, kansainvälistä suojelua koskeneita kiinteitä asiakohtaisia palkkioita.

Pakolaisneuvonnan, vuosittain yli 2500 ihmiselle, **STEAn tuella tarjottu maksuton oikeudellinen neuvonta on jälleen leikkausuhan alla**, kun STEA on nostanut nimenomaan oikeudellinen neuvonnan erilliseksi säästökohteeksi. Mikäli STEA-avustukset oikeudelliseen neuvontaan todella lopetetaan, olisi oikeusministeriö jatkossa luonteva taho turvaamaan haavoittuvassa asemassa oleville ulkomaalaisille tarjottava riippumaton oikeudellinen neuvonta.

Järjestö on kehittänyt omaa varainhankintaa jo useamman vuoden ajan. Tällä hetkellä varainhankinnalla pystytään kattamaan järjestötoiminnan avustusten omavastuut, mutta sen tavoitteena on jatkossa kattaa yleishyödyllisen toiminnan, kuten järjestön asiantuntemuksen, tarjoamista laajemmin niin alan toimijoiden, päättäjien kuin laajemminkin ihmisten käyttöön. **Rahankeräyksellä saatuja tuottaja emme voi myönnetyn luvan rajauksen vuoksi käyttää kuitenkaan esimerkiksi maksuttoman oikeudellisen neuvonnan tarjoamiseen tai tapausten viemiseen ylikansallisiin.**

Oikeusministeriön määrärahoista myönnetty valtionavustus on korvaamaton Pakolaisneuvonnan yleishallinnon, viestinnän ja asiantuntija- ja vaikuttamistyön rahoitukselle ja edellytys pitkäjänteiselle työlle järjestön talouden saamiseksi pysyvästi tasapainoon oikeusapupalveluiden kituliaiden tuottojen ja hitaan kehittämisen aikana. **Avustusmomentille esitetty leikkaus uhkaa järjestön toimintaedellytyksiä.**

Pia Lindfors
toiminnanjohtaja
Pakolaisneuvonta ry

